

HEGEMON VERSUS FORCED ALLY USA and GERMANY RELATIONS DURING COLD WAR

Ümit KANTEL*

*Doktora Öğrencisi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, umitkantal@gmail.com, ORCID: 0009-0004-9266-0483

Received Date: 05.11.2024 Revised Date: 24.12.2024 Accepted Date: 05.01.2025

Copyright © 2025 Ümit KANTEL. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

Western Atlantic countries constitute an important model of study and inspiration for the countries of the world, especially due to their advanced development levels. In the background of the current democratic liberal appearances that these countries have in common, it is necessary not to ignore the findings that the appearances, political systems and economic understandings of the countries in question (USA, UK, France and Germany) before the Second World War were quite different from each other. In particular, presenting the initial contrasts of the USA and Germany duo (dominant model, choice of actors, administrative tools etc.) and their convergence as a result of the Atlantic pact effects in the later period within the framework of a comparative analysis will bring an alternative perspective. Although the establishment of the military pact within the framework of NATO provided a certain systemic stability, opening up the contribution of Bretton Woods and subsequent economic planning to this stability to discussion and examining the possibility of the security paradigm being positioned as a secondary factor in the presence of political economy-based explanations and the rationality it contains can be considered as a contribution to the field of study. However, the USA, which has all kinds of advantages such as military power and implicit nuclear deterrence, economic decision-maker and creditor state position including financial aids in order to be called as the Hegemonic state after the war, has set out with cooperation policies that will make the state structure of its allies indirectly dependent on itself rather than realist pressures in its partnership proposal to its allies. While this strategy required the preference of forcing the other side to make rational choices for the harmony with its new allies including the post-Cold War period, the results were successful but not always in the desired depth and quality, and Germany achieved a growth success beyond all other allies with the help of its own internal state and strong institutional structures from this newly established game. The aim of this study is to evaluate in detail which method was adopted by a powerful state coalition like Germany, which local interest group was applied by considering the interests of this method choice, and the relevant historical understanding, both in the form of the Capitalism model established and proposed by the hegemonic state USA with its own past practice and in the light of the prisoner's dilemma strategy it widely used after the war.

Keywords: Realism, Coalition, Rent-Seeking, Path-Dependency, Prisoner's Dilemma

HEGEMON DEVLET ve MECBURİ MÜTTEFİKİ Soğuk Savaşta ABD ve Almanya İlişkileri

ÖZET

Batı Atlantik ülkeleri özellikle ileri gelişmişlik düzeyleri nedeniyle dünya ülkeleri için önemli bir inceleme ve esin modeli oluşturmaktadır. Bu ülkelerin ortaklaştıkları güncel demokratik liberal görünümünün arka planında, söz konusu ülkelerin (ABD, İngiltere, Fransa ve Almanya) İkinci Dünya Savaşı öncesi görünümünün, politik sistem ve ekonomik anlayışlarının birbirlerinden oldukça farklı olduğuna ilişkin bulguları gözardı etmemek gerekir. Özellikle ABD ve Almanya ikilisinin başlangıçtaki zıtlıkları (hakim model, aktör seçimi, yönetsel araçlar vb.) ve ilerleyen dönemde Atlantik paktı etkileri sonucu yakınsamaları üzerinden, karşılaştırmalı bir analiz çerçevesinde ortaya koymak alternatif bir bakış getirecektir. Askeri paktın NATO çerçevesinde kuruluyor olması, her ne kadar belli bir sistemik istikrar sağlamış olsa da, Bretton Woods ve izleyen ekonomik planlamacılığın da bu istikrara katkısını tartışmaya açmak, güvenlik paradigmasının politik ekonomi tabanlı açıklamaların ve içerdiği rasyonelitenin varlığında ikincil bir etken olarak konumlanma

ihtimalini incelemek, çalışma alanına bir katkı olarak kabul edilebilir. Bununla birlikte, savaş sonrası Hegemon devlet olarak anılmak için askeri güç ve üstü kapalı bir nükleer caydırıcılık, finansal yardımlar içeren ekonomik karar verici ve alacaklı devlet konumu gibi her türlü üstünlüğüne sahip ABD, müttefiklerine ortaklık önerisini realizm içeren zorlamalardan çok onların Devlet yapısını kendine dolaylı olarak bağımlı güç haline getirecek işbirliği politikaları ile yola çıkmıştır. Bu strateji gereği, Soğuk Savaş sonrasını içeren yeni müttefikleri ile olan uyum için karşı tarafı rasyonel seçimler yapmaya zorlamak tercihi kullanılırken, sonuçlar başarılı ancak her zaman arzulanan derinlik ve nitelikte olmamış, bu yeni kurulan oyundan Almanya kendi içsel devlet ve güçlü kurumsal yapılarının yardımıyla diğer tüm müttefiklerin ötesinde bir büyüme başarısı yakalamıştır. Bu çalışmanın amacı, hem hegemon devlet ABD'nin kendi geçmiş pratiğiyle kurduğu ve önerdiği Kapitalizm modeli şekliyle, hem de savaş sonrası yaygın kullandığı mahkum ikilemi stratejisi ışığında, hangi yöntemin Almanya gibi güçlü devlet koalisyonu tarafından benimsendiğini, bu yöntem seçiminin hangi yerel çıkar grubunun çıkarını gözetenerek uygulandığını ve ilgili tarihsel anlayışı detaylı değerlendirmektir.

Anahtar Kelimeler: Realizm, Koalisyon, Hegemon, Çıkar grubu, İzlek bağımlılığı

1. GİRİŞ

Uzun soğuk savaşlar, tanım gereği sıcak savaşa dönüşmeyen uzun barışlardır (John Ikenberry ve Michael Doyle, 2015).

Realistler için, geçmiş birkaç yüzyıldır ve temel örgütlenme biçimi devlettir (Joseph Grieco, 1988). Dolayısıyla, uluslararası ilişkiler tanımı siyaset biliminin “saf” kullanımıyla oluştuğunda, Devletlerin çıkarları doğrultusundaki davranışları yani, iç kaynaklı politikaları hem çatışan menfaatler nedeniyle ortamı anarşik kılacak, hem de anarşik ortamı çoklayan bir merkezi otorite yani hiyerarşi eksikliğini gidermeye zorlayacaktır. Bu durumda, karar verme mekanizması yani politika belirleme ve devlet adamlığı yani elitlerin doğru kararları yüceltilmektedir.

Morgenthau 1946 yılında yazdığı *Scientific Man vs Power Politics* adındaki eserinde Liberallerin modern çağda bilimin tüm politik çatışmaları alt edeceği inancını saf ve abartılı bulmakta, iki dünya savaşı arasında teorik bu rasyonelitenin dünyayı entelektüel, ahlaki ve politik bir iflasa sürüklediği, nazizme yol verdiği ve bu tip politika yapımının bir mühendisin uygulayabileceği rasyonel bir bilim değil aslında bir devlet adamının ahlak ve ince zeka ile uygulayabileceği sanat olduğunu vurgular. 1948 yılında yazdığı *Politics Among Nations* kitabında ise Morgenthau aslında 1945 sonrası politikaların belirleyicisi olduğu ABD yönetimine seslenmekte ve yeni sistemin ön şartını vermeyi hedeflemektedir (Daniel Bessner ve Nicolas Gerlhot, 2018).

Morgenthau'nun bakış açısına göre, dış politika ana aksıyla bir güç politikasından ve 18. yy geleneğine uygun ikna, baskı vb diplomasi teknikleriyle yürütülen bir sanattan ibaret olduğu için serbest ticaret, uluslararası arbitrasyon, silahsızlanma ve tek Dünya Devleti gibi alternatif açıklamalar içeren liberal argümanlar tekrar değerlendirilerek topluca bırakılmalıdır.

Almanya'nın 1. Dünya Savaşı sonrası -yenilmiş bir ülke olmasına rağmen- hızlı yükselişine tanıklık ettiğimiz Weimar Cumhuriyeti (1919-1933 yılları hızla büyüyen Almanyası) dönemi hızlı demokratikleşme ve liberalleşme eğilimleri ile başlayarak özellikle aşırı koalisyenlerin yani Nazizmin güçlenmesi ve otoriterleşmesiyle son bulmuştur.

Demokratik ilkelerin benimsenmesi ve toplumun farklı kesimlerinin oransal temsilini sağlayan liberal anlayış, bu temsiliyetin dengeli olamaması sonucu politik belirsizlik yaratmıştır. Bunun yanı sıra, özellikle sanat vb. alanlarda hakim olan özgürlükçü ve yeni yaklaşımlar toplumun muhafazakar kesimlerinin, yeni oluşan bu sistemde huzursuz hissederek uzaklaşması ile açıklanan ikinci bir kırılma noktasıdır.

Son olarak, 1923 yılı yaşanan hiperenflasyon vakası ve 1929 global ekonomi krizinin ağır yansımalarından yine Almanya'nın benimsemiş olduğu liberal ekonomi politikaları sorumlu tutulmaktadır.

Bu analiz neticesinde, Weimar Cumhuriyeti'nin sonu vakasında olduğu gibi “çok fazla liberalizmin” demokrasinin sonu olacağına dair endişe, klasik realistlerin en önemli dayanağı olmuş ve bunu önlemeyi de görevleri ilan etmişlerdir. Çünkü liberaller Almanya'da yaptıkları politika uygulama hatalarıyla, rasyonalist düşüncenin sınırlarını açıkça ihmal etmektedirler (Daniel Bessner ve Nicolas Gerlhot, 2018).

Her ne kadar Uluslararası biliminin belki de dünya savaşı sonrası derin güvensizliğin güçlü temelleri üzerine inşa edildiği savı varsa da, asıl özelliğini karar verme mekanizmalarının, yani esasında elitlerin rasyonel karar verme yeteneklerinin, -kollektif karar vermenin güçlük ve zaafı karşılarında- yasaların, kuralların ve demokrasiyi koruma arzularının idealizmini merkeze almış olmasıdır.

Ulusal çıkarları ve devletin varlık sebebini yerine getirmekteki başarısızlıklar, küresel şiddetteki gereksiz artışın, çıkarıcı devlet elitinin sorumsuz davranışlarının nedenini oluşturmaktadır. Realist ahlak felsefesi Realist siyasal bilimi tutarlı hale getirmektedir. İlginç olan realistlerin kendilerini idealizmden uzak tanımlamalarına rağmen, söz konusu devlet ve ulusal çıkar olunca bunu idealist ahlak felsefesi potasında eritiyor olmalarıdır (John Ikenberry ve Michael Doyle, 2015).

2. TARİHSEL ARKA PLAN

2.1. ABD ve Ütopyacı Kapitalizm

Joseph Conrad'ın 1890 yılında yazdığı Heart of Darkness isimli romanı, Emperyalizmin korkutucu, karanlık ve açgözlü özelliklerini sembolleştiren bir eser olarak Afrika'da geçen bir kolonyal hikaye üzerinden, daha sonra İngiltere'ye dönen karakterin bu kolonyal anlayışın orada da devam ettiğini gözlemlemesini aktarır. Eş zamanlı olarak, önce post kolonyal dönemi ve sonra da bundan kaynaklı bir iç savaşı yaşayan ABD'nin kurucularının doktrininden izler taşımakta ve ABD Anayasal ruhunu şekillendiren öğelerin de bu “karanlığa” bir itiraz ruhunu canlandırmakta olduğu için etki alanı güçlüdür.

Conrad, ABD'deki taze siyasi ortamı etkileyen eserinde “beyaz adam” vurgusunu yapmaktadır. Beyaz Adam'ın, buradaki söylemde geçen şekliyle “Karar Verici” nin önemli bir vicdani “yük” taşımasından söz eden eser, bir erkeğin Hizmet, Onur ve Görev üçgeninde varolması gerektiğini savunur. İlginç bir şekilde, ABD anayasasını benzer söylem ile oluşturan kişiler yani İç savaş galibi Kuzey-Doğu ABD politik eliti, savaşın kaybedeni geniş sermaye (Toprak ve Köle) sahibi Güneyden kendini ayırt eder.

Birleşik Devletlerin liberal kurucu babaları, “beyaz adamlık” tanımı altında erdem ve bağımsızlık kavramlarını önceleyen bir demokratik sistemi benimsemişlerdir. Jackson ve Jefferson gibi önemli liderler, rekabetçi piyasaları ve beyaz adam ahlakını yücelten, refah ve monopoliyi ise rakip değerler kabul eden bir erdem politikasının şiddetli savunucuları olarak ayrıcalıklı elitlerin sistemin baskın tarafı olmasını reddederler (Sven Beckert, 2018).

Laissez faire kapitalizmi, “beyazadam” eşitliği ve cumhuriyetçi hükümet, 19. yy sonunda neredeyse tehlikeli denecek şekilde yüceltilmektedir. Takipçileri Lincoln, her ne kadar pazarı regüle etmek ve büyümeyi sağlayacak kontrol mekanizmalarını kurma çabasından söz etse de ABD genetiğinde bu eşitlikçi, küçük-orta ölçek ekonomik aktörlü laissez faire kapitalizmi başlangıçta kalıcı olmuştur. Küçük orta ölçek ekonomi ticareti

akışkan ve sorunsuz korumak amacıyla, ahlak ve insan hakları konusunu ilginç düzeylerde bir geçirgenlikle yasaların içine katmıştır.

Uluslararası Ticareti yönetme gücünü elinde tutan Amerikan Kongresi, serbest pazara olan inanç ve koruma hislerinin etkisiyle, insan ve kadın hakları konusunu yani, 13. maddeyi Serbest Ticaretin korunması ile ilgili sınırsı yetkilerinin altında korumaya almaktadırlar. Burada ironik olan bahsi geçen insan hakları ve korumaların, cinsiyet ayrımcılığına ait yasakların, beyaz ırk ile sınırlı olması ve kölelik ile ilgili kısmının da ancak mal değiş tokuşu veya alışverişi olarak anılıyor olmasıdır. Ticaretin hükümlerine olduğu sistemin bir parçası olarak özgürlükler güvenceye alınmıştır ve ne ilginçtir ki 2000 yılına kadar bu anayasal yapı korunarak devam edilmiştir. Ancak o yıl, kadın haklarının ticari mesele ile dolaylı bir ilişkisi olduğuna ve bu konuda bağımsız yasama oluşturulmasına mahkeme karar vermiştir.

Lincoln zamanındaki demiryolu yatırımıyla gelişen büyük kurumlar ve Amerika Bankasının merkezi bir finans gücü oluşturma süreci, Ahlakçı, kayırma ve rüşvet karşıtı politikalar ile mücadele eden Jackson'ın etkinliğiyle güdük kalmış ve elitlerin oluşumu ertelenmiştir. Jackson, BOFA bankasının artık değerlerini belli elitlere aktarmasının eşitlikçi ve cumhuriyetçi pazarın yok edileceğini ve bilinçli olarak monopoli yarattığı savını açıkça ortaya koymuştur (Sven Beckart, 2018).

Demiryolu tekeli örneğinden devam edersek taşımada farklı sektörlere uygulanacak farklı tarifelerin, somut olarak kazanan ve kaybedenlerin piyasa rekabeti dışında yöntemlerle belirleneceği, sınırlayıcı, bozucu ve yok edici monopolist ekonomiyi doğurma tehlikesi içeriyordu. Jefferson ve Adam Smith hükümet müdahalesinin her zaman zengini kayıracığını vurgulamıştır.

Ancak, 19.yy'da yayılan büyük grev dalgası bu ısrarla savunulan anlayışta önemli bir kırılmaya neden olmuştur. Hükümet politikaları "laissez faire" modelini benimsemiş gözükse de, Amerikan Pazar dinamikleri, sanayi aristokrasisini ve büyük kurumlar ekonomisini tercih etmeye başlamıştır. Bunun bir sonucu olarak, mülkiyet hakları, artık özgürleşmenin önünde bir engel değil özgürleşmenin bir hediyesi olarak da görülebilen bir konuma çekilmiş kabul edilebilir. Bu gelişmeler, Amerikan muhafazakarlığı öğeler içeren yeni versiyon bir liberalizmin de gelişimi olarak görülebilir.

Herbert Spencer ve William Graham Sumner belki ütopyacı kapitalizmi terk etmeyen yeni nesil politika yapıcılar olsalar da, bu tip kapitalizmin yaşam alanını uluslararası pazarlara taşıyacak altın standartı, ve beraberinde ulusal ekonomileri dürüst, bireysel, rekabetçi ve progresif tutacak programları başlatan siyasetçilerdir.

Spencer'in laissez faire liberalizm anlayışı içinde, birey hedonistik yararı için çabalamaktadır ve bunun motivasyonu ile hareket etmektedir. Bu yüzden onun önüne devlet tarafından da engeller çıkarılmamalıdır. Bireysel kar optimizasyonu için çalışan bireyin toplumu değiştirecek ve dönüştürecek yeniliklere imza atacağı düşünülmektedir. Bu şekilde toplumsal evrim de kendi yolunda sorunsuz ilerleyebilecektir.

Sumner ise, "beyaz adamın" eşitlikçi ekonomisini benimsemeye devam etse de ilerleme uğruna güçlü olanın sağ kaldığı pazar serbestisi ve ekonomik Darwinizmi daha realist bulmaktadır (What Social Classes Owe to Each Other, 1883).

Nitekim Rockefeller'ın başını çektiği bir grup Presbitaryan önceki dönemin küçük-orta ölçek işletmeler “duygusal bağıyla” uğraşmaya niyetlenmeden, sıkı çalışan ve “ekonomik hıristiyanlık” denilebilecek değerleri merkez alarak petrol endüstrisinde Standart Oil markasını oluşturur ve kendilerince yıkıcı olabilecek serbest rekabeti ana yapıya sokmuş olurlar. Bir önceki dönemde, yani laissez faire ekonomisindeki merkez aktör “birey”, o günlerde yeni merkez oluşumu sonucu çekirdek sosyal birimin “kurum” olarak değiştirilmesi ile, ütopyacı kapitalizmin farklı bir formda devamlılığını sağlamayı amaçlar.

Yeni üretim organizasyon modelinde, bireysellik ve rekabet uygun değildir. Yeni işbirliği şekli hiyerarşik ve bürokratik öğeler içermektedir. Böylece, izleyen dönemlerde Neoliberalizme evrilecek bir anlayışın da fikir doğumu gerçekleşmiştir (Sven Beckhart, 2018).

Fikir doğumu ve emeklemesi geçmişte bu aşamalarla gerçekleşmiş liberalizmin, 20.yy varyantını yaratma rolü Joseph Schumpeter ve basitçe anlaşılabilir bir formülünden doğar. Schumpeter, 1942de yazdığı Kapitalizm, Sosyalizm ve Demokrasi kitabında, anti monopolist düşüncüyü beğenmediği için değil “ekstra rasyonel” bulduğu için anti-ilerlemeci ilan etmiştir.

2.2. Alman Jeopolitiği ve güç siyasetinin üstü örtülü temelleri

2.dünya savaşı yenilgisine dek, Darwinci metaforun aşırı devletçi Realizm kalıbı geleneksel Alman jeopolitiğini temsil eder. İsveçli Siyaset Bilimci Rudolf Kjellen tarafından ***The State as a Life Form*** eserinde kullanılan Jeopolitik aksiyomu oldukça açıklayıcıdır Bu aksiyom 6 kural taşır;

1. Başat politik topluluk devletlerdir ve birer organizmalardır.
2. Yaşamları coğrafyaları olmasına bağlıdır.
3. Etkileşimleri rekabete dayalı olduğu için çatışmaları doğaldır.
4. Ekonomik bağımsızlık için çaba sarf ederler.
5. Soyut ahlaki ve hukuki kurallara tabi değildirler.
6. Sanayi çağında optimum büyüklükleri arttıkça yeni tip imparatorluklar kuracaklardır (Kjellen,1916).

1920'li ve 30'lu yıllarda, ABD, İngiltere ve Fransa'dan çok daha fazla entellektüel ve analiz uzmanı Almanya'da bu reel politik üzerine çalışmaktaydı. Alman jeopolitiği çoğunlukla metafizik metaforlarla ifade edilen, bilimsel ölçümlerden çok önermeye dayalı vitalizme dayalı bir çeşit Devlet realizmi olarak önce Alman yayılcılığına sonra da Almanyanın büyük çöküşüne rehberlik ettiği için bugün artık ölüdür.

Bununla birlikte, organik vitalizm ve Darwinci abartılı benzetmelerinin yükünü üzerinden attığında realizm teorisinin aşırı ve basit modelleriyle çarpıcı bir benzerlik taşımaktadır. Ölü bir dal olmasına rağmen Alman Jeopolitiği ABD'de realist okulun oluşumunda büyük bir rol oynamıştır ve dolayısıyla Uluslararası İlişkiler ekolünde küresel jeopolitik olarak yaşamına devam etmektedir (Daniel Deudney, 2015).

Küresel Jeopolitik kuramcılar, Darwin etkileri, adaptasyon ve seleksiyon benzetmeleri açısından, değişim sürecini kavramlaştırma eğilimi de taşımaktaydılar. Alman jeopolitiği ve daha yeni (devamı) ABD jeopolitiği gibi küresel jeopolitik kavramının da realist niteliğe sahip olduğu varsayılmaktadır. Gücün rolü (fiziksel kapasite) ve güvenliğe atfedilen üstünlük ortaktır.

Ancak, küresel jeopolitik kavramı özellikle neoliberalizm alanında modern Amerikan realizminden farklılık göstermektedir. Devlet, bu kez dünya siyasetinin olmazsa olmaz bir özelliği değildir ve çoğu küresel jeopolitik düşünürü Dünya devletinin kuruluşuyla bunun ortadan kalkacağını düşünmüştür (Daniel Deudney, 2015).

3. ULUSLARARASI İLİŞKİLERİN FARKLI YAKLAŞIMLARI

3.1. Küresel Jeopolitik Söylemi

Küresel jeopolitiğin modern realizmle arasındaki en önemli fark, bazı küresel jeopolitikçilerin dünya siyasetinde devletçi olmayan politik yapılarla ilişkili olmasıdır. Genellikle görmezden gelinmiş bir konu da, küresel jeopolitikte en önemli kavram olarak kabul edilen “kara hakimiyet kuramı”nı açıklayan Halford Mackinder (Democratic Ideals and Reality, 1923) kitabında Milletler Örgütü Cemiyetinin farklı bir modelinin savunulmasıdır.

Küresel Jeopolitikteki gizlenmiş liberal ve anti devletçi özellik HG Wells’in analizlerinde daha sık gözükmektedir. Wells gelişmişlik düzeyi yüksek, Kuzey Atlantik bölgesindeki anarşist devlet sisteminin, İsviçre Konfederasyonu veya Birleşik Devletler benzeri, kendisinin “büyük sentez” olarak adlandırdığı, bir sistemle değiştirilmesi gerektiğini savunmuştur.

Daha çok rekabet odaklı tavır sergileyen çağdaşları gibi liberal jeopolitik kuramcılar, Darwinci doğal işbirliği ve ortak yaşam benzetmelerini kullanmışlardır. Liberal Jeopolitik Kuram tamamen yeni değildir ancak 19.yyda Montesquieu tarafından geliştirilen liberal politik yapı ve materyel bağlam arasındaki ilişkiyi farklı koymaktadır. Küresel jeopolitik sunumlarında fazla vurgu bulmayan bu liberal özellikler, liberalizmin idealist ve realizmin materyalist olduğu anlayışına meydan okumaktadır.

3.2. Rasyonel Seçim Teorisi

Nükleer caydırıcılık konusundaki rekabetin aşırı bir indirgemecilikle popüler soğuk savaş söylemini oluşturduğu söylenebilir. Soğuk savaş özellikle nükleer yeteneğe sahip iki büyük gücün kendi algı dünyasında önemli bir paradigmadır, hatta soğuk savaşın bir boyutu uzaya çıkmak, aya ayak basmak, basketbolda diğerini yenerek Dünya şampiyonu olmak gibi bir rekabete ve hatta aslında gayet bireysel bir yetenek göstergesi olan Satranç sporunda şampiyon olmaya kadar uzanmıştır.

Bu durum yaşamın farklı alanlarına kadar yayılmış bir rekabet olarak kabul edilmektedir. Böylece, dönemin ruhunu yansıtan ve özellikle satranç oyunu imgeleminden doğan önemli bir veriyi de barındırmaktadır. Batı kültürünün temel taşı olan “akıl” kavramının, dönemin savaş sonrası pişmanlık ruhunun etkisiyle yeniden ön plana çıkması gözlemlenmektedir. ABD ve Batı ittifakı, yıkıcı 2 savaş sonrasında ancak tekrar akıllı öne çıkarak yapacağı bir stratejiyle bir çok belirsizlik ve tehditi ortadan kaldırdığına inanmıştır.

Hiroshima ve Nagasaki faciaları dışında bir yaşanmışlık barındırmayan Nükleer silahların, atom bombasının en az iki katı bir termo nükleer tehdit içermesi gerçeği, askeri personelin tecrübesinden çok bilim insanlarının durum değerlendirmesini gerektiren bir durum oluşturmuştur.

Robert McNamara’nın ABD Savunma Genel Sekreterliğine getirilmesi ve daha önce hiç yaşanmamış bir nükleer savaşın Uluslararası dünyaya olsay etkilerinin analitik hesaplamalar gerektirmesi durumu, hep aklın yüceltilmesi ve akademisyenlerin stratejiye

ortak edilmesine neden olmuştur. Böylece oyun teorisi ilk kez kullanılır hale gelirken, 1948 yılı Marshall planı ABD diplomasinde de uygulama alanı bulur.

3.3. Mahkum İkileminin Doğuşu

Başkan Eisenhower'ın 1955'de hazırlattığı bir önceki nükleer plan SSCB'yi 2 saat içerisinde yok olmuş bir bölge haline getirebilecek bir ekstrem senaryo barındırıyordu. Buna karşın, bu senaryonun hiç gerçekleşmeyecek bir tehdit olarak saklanması için Mc Namara yönetiminin ve danışman akademisyen Thomas Schelling'in ofisi devralmasıyla nükleer gücün toplam yokediş yerine askeri unsurların bulunduğu bölgeleri hedeflemesi gibi daha kabul edilebilir, yani esnek güç kullanımı politikasının benimsenmesi gerekmiştir (SM Amadae, 2015).

Bu ikinci oyun teorisinin senaryosu, toplam yok ediş seçeneğinin olamayacağı çünkü SSCB'nin de -kapsamı tam bilinmemekle birlikte-karşı nükleer atak gücünü barındırdığı göz önüne alınırsa gezegenin yok olma tehlikesinin bir alt seviyeye indirilmesini barındırmaktadır. Genel anlamda bakıldığında, aslında -zorunlu- bir uzlaşma veya limitli bir uzlaşmazlığın senaryolara dahil edildiği görünür ve bunun da tipik bir Mahkum İkilemi kuadrantının ilk kez pratikte tasarlanması olduğu söylenilebilir.

Kritik bir kararın bir şekilde akıl yürütme seçeneğiyle tüm geçmiş tecrübe, epistemoloji ve karşılıklı tehdit algısıyla verilen kararların ötesinde bir diplomatik esneklik sağlaması, özellikle savaş sonrası Avrupa'nın bilinmezliklerle dolu ortamında, ve SSCB'nin de kapalı bir sistem içinde hareket ettiği gerçeğiyle birden çok bilinmezi içerdiği, bilgi tedarikinin ise yetersiz olduğu gerçeğine karşın, ABD diploması okulu bu Mahkum İkilemi çözümlemelerine gönülden bir bağlılık göstermek durumunda olduğuna karar vermiştir.

Rasyonel Seçim, oyun teorileri veya mahkum ikilemleri, kullanımı benimsendikçe zaman içinde güvenlik konseptinden ekonomiye de evrilerek bir numaralı ABD politika tercihi haline gelmiş ve adeta ABD dış politikasının ve sürücülüğünü üstlendiği uluslararası kurumların siyasetine de hakim olmuştur. Diğer yandan, bundan 20-25 yıl önce Chicago'lu ekonomist Robert Knight belirsizlik ve risk arasındaki farkı tartışmaya açmış, daha 1930 ve 1940'ların geçişinde "risk hesaplaması" ABD'de yerel olarak özellikle de ekonomi alanında, henüz data bilim alanında kullanılmıyorken, en azından teori olarak artarak tartışılmaya başlanmıştır.

İzleyen zamanda, Macar matematikçi Neumann bir karar verme sürecinin mantıksal olarak uyumlu ve matematiksel olarak hesaplanabilir adımlar serisinden oluştuğunu savunmaktadır. Neumann aksiyomu, piyasaya tüm katılan oyuncuların (burada ekonomik girişimci kastediliyor) menfaatlerini maksimize etmek istemi ve eşit bilgiye sahip olmaları durumunda (teknoloji vb.) oluşabilecek farklı sonuçların hesaplanabilir olduğunu belirtmektedir (Neumann, 1942).

Devamında, Jacob Marschak finansal kararların bile her türlü hesaplama arı olarak bir belirsizlik içerdiğini, ama bu bilinmeyen risk adı altında formüle ekleneceğini savunmuştur. Belirsizlik artık risk olarak anılıp olasılık teorimine konulduğunda, ekonomistler (en azından Amerikalı olanlar) belirsizliği artık bir yana iterek dünyadaki tüm finansal kararların tam rasyonel olmasa da hesaplanabilir olduğu mitini çok güçlü hale getirmiş oluyordular. Bu gelişme, gelecekteki olayları hesaplama yetisini tam sunmasa da bu metodun hakim pratik haline gelmesini desteklemiştir (American Capitalism, New Histories, Mary Poovey, 2018).

3.4. Kolektif Aksiyon Etkisi

Kolektif aksiyon olanaksızlığının çok yoğun olduğu veya aktörlerin hiç benzeşmediği bir oyunda, kısaca risk barındıran bir ortamda cezalandırılmama tercihi ödül kazanma tercihinin doğal olarak önüne geçecektir. Hatta ortamın sertliğine bağlı olarak yok olmamak, veya en azından oyun dışı kalmamak bir ödüllendirme sayılabilecektir. Bu tip bir oyunda stratejik akıl, öncelikli var olma içgüdüleriyle hareket ettiği için oyundan kendisine artı değer yaratmayı ve/veya bedelsiz yararlanmayı (free-rider aksiyomu) seçemeyecektir.

Manoeur Olson'un Kolektif Aksiyon'un mantığı eserinde kolektif hareket kararı beklenen grubun büyüklüğü arttıkça maliyetin belirlenmesinin güçleştiği ve dolayısıyla işbirliği olasılığının düştüğü ancak bunun bedelsiz yararlanma veya artı değer arayışının puslanmasından çok, aktörlerin iktidar etme yeteneğinin grubun büyüklüğüne ters oranda azalmasıyla ilgili olduğunu savunur. Bu durumda göreceli küçük gruplar kolektif hareket edebilirler (AB'nin tamamı değil Fransa, Almanya gibi Ulus Devletler veya Natonun tamamı değil ABD ve Atlantik müttefikleri).

Burada konu edildiği üzere, oyuna dahil edilen veya davet edilen aktörlerin mutlak bir gücü yoktur ve oyun sonunda da mutlak bir hedefe (ödül veya cezalandırılmama, artı değer veya bedelsiz yararlanmama) varılacağına veya hangi aktörün, aktörlerin buna varacağına garantisi verilememektedir. O zaman oyun teorisi defalarca atılan zararların olasılık oyununa doğru evrilmektedir denebilir.

4. HEGEMON VARLIĞINDA MÜTTEFİK DEVLET

Schumpeter, standartlar getiren monopolist politikaların kontrolsüz kar ve piyasa işlevsizlikleri içerebileceğini ama uzun vadede bu sayede yaratılacak imtiyazlı Burjuva sınıfının uzun vadede taşıyıcı rolünü vurgulayarak rekabetin dışında kalan toplulukları da yukarı çekeceğini savunur. Kurumsal elitlerin kazanması, toplumun kazanmasına eş değerdir. Buna kanıt olarak materyel refah ölçümüne başvurmuştur. Bu anlayış tarihsel üç gelişmeye neden olur:

1. ABD'de Anayasal haklarla korunan yerel bir sermaye ve çapraz ticari bağların post-kolonyal etkilerle zayıflamasıyla gelişen izolasyon,
2. Yüzü Avrupa'ya dönük kültürel/politik elitlerin yaşadığı progresif Kuzey ve kendini diğer Amerika karşısında kolonileştiren Atlantik entegrasyonu,
3. Birbiriyle çelişen bu iki durumu uzlaştıracak model seçimi arayışında Federalizmin benimsenmesi ve yerel uygulamadaki pozitif etkisi sonucu Emperyalizm alternatifi bir uluslararası politika olarak dağıtıcıya katılması.

Dünya Savaşları sonrası Marshall planı ile başlangıç yapan ABD politikaları, sınırları bu felsefi esinlerle çizilmiş bir Liberalizm modelini sunmakta ve doğal olarak kendi modelini önermektedir. Batı Atlantik'teki "ortaklarını" bir arada tutmak için ABD siyasi elitinin başvurduğu model, kendi Federal/Liberal modelinden önemli esinler taşımaktadır.

Realizm açıklamalarının geleneksel motifleri bir kenara alındığında, Uluslararası İlişkiler çerçevesinde bu ilişkinin siyasi kodları genelde benzer kökenlerden kaynaklanan normatif açıklamalar veya benzer kurumlardan kaynaklanan bir Liberal Kurumsalcı söyleme atıflar içermektedir.

Post-kolonyal bir gelişimden geçerek Cumhuriyetleşen ABD, İngiltere vb. gibi ülkelerden taşınmış olduğu anavatan kültürel kodlarına yabancı değildir ancak Batı Atlantik ittifakı için önerdiği model, taşıdığı özgürlük vurgusu dışında Avrupa'nın geçmiş Devlet geleniği ile bir benzerliği olmayan Federal yapıyı cesaretlendirir.

Federalist yapıdan kasıt ABD Anayasasından gelen referansların ışığında daha rahat anlaşılabilir. 20.yy'da oldukça ayrıklaşan Avrupa ve Amerikan hukuku tek bir alanda birbirine büyük uyum sağlamıştır. İş yapan tarafların bağımsızlığını, hatta Devlet karşısında otonom kalmasını koruma prensibini garantiye almak isteyen Federalist system, sözleşme hukukunda tahkim tarafını seçme hakkını serbest bırakmıştır. Bir tüccar kendi eyaletindeki yasamaya daha sıkı bağlarla tabi tutulurken ABD mahkemeleri karşısında daha az kısıtlanmaktadır (Gisela Ruhl, 2007).

Atlantik ticari ilişkilerinde buna benzer bir şekilde uzlaşma gerektiren durumlarda seçilecek Ülke hukuku ticari tarafların seçimine özgürce bırakılırken, Uluslararası tahkim kural koyucu olmaktan çok Liberalizmin getirdiği işbirliği doktrinini koruyacak emsal kararlar oluşturmak konusuyla daha ilgilidir.

ABD Ticari Hukukunun esnek ve işlevsel, Roma Hukuku kökenli Avrupa Hukuku'nun ise öngörülebilirlik ve kesinlik içerdiği bir ortamda, uluslararası para ve mal alışverişini düzenleyecek ilişkilerdeki seçim tercihinin özgür bırakılmasının ardındaki ekonomik rasyonaliteyi incelemek gerekir. Kaldı ki taraflar kendi maksimum çıkarlarını kollayan rasyonel aktörler olduğu sürece hedeflenen işbirliği için, Hukuk standartlarında eşğin nereye kadar alçaltılabileceği ve sınırların nereye koyulacağını bilmek önemli bir çabadır (Gisela Ruhl, 2007).

Günümüze kadar taşınan gelenekte, hukuki tahkim seçimini içeren bu eşik, genellikle iş yapmak için seçilmiş örnek bir pazarda, yalnızca herhangi bir kriz yaşandığında devreye girmek şeklindeki bir rol ile sınırlı olarak tanımlanmıştır. İşte yaşanabilecek bu krizi önlemek için ABD ve İngiltere kökenli aktörler sözleşmeyi oluşturmadan yasal koşulların araştırma ve mevcut uygulamasına önem verirken, Almanya ve kıta Avrupa'sının bu maliyeti tahkimin üstlenmesini tercih ettiği gözlemleniyor.

Bu dengeleyici eşik konusu, uluslararası ilişkilerde güç paylaşımı söz konusu olduğunda, taraflardan birine ticari avantaj sağlamakla beraber, diğer yandan serbest piyasa krizini de tetiklemesi açısından işbirliği olasılığını azaltan bir olgu olarak kabul görmektedir. ABD'nin savaş sonrası oluşturduğu sisteme bir süre sonra uluslararası kurumların varlığıyla devam etmek istemekte zorlayıcı olması tam da bu nedenle oluşan bir darboğazı aşarak bilgiyi her iki tarafın da edindiği bir ortamı yaratmak önceliğindendir. Ticaret Serbestisini savunan Liberalizm anlayışını korumak, yerel yasama veya tahkimler kanalıyla zedeleyecek bir müdahaleye geçit vermemek amacıyla, taraflardan birinin haksızlığa uğramış olması gibi idealizme ters düşen motiflerle ilgili bir endişe taşımaktan daha önemlidir.

Ne var ki, Oyun Teorisi çerçevesinde bakıldığında yani tek hegemon/yöneten olmak gibi husumetçi nihai bir seçenek dışında seçenekler varken, mevcut güç dengesini sabit tutmak gibi bir amaç veya küresel güç zorlayan stratejik ortam dışında kalan esas tercihleri hedefleyen araçsal tercihleri seçme konforu yalnızca Liberal teori dağarcığında bulunabilir (Moravcsik, 2017).

Devletler, Liberal bakış açısıyla, birbirlerine karşı birleştirici olduğu kadar ayrıştırıcı olarak da davranabilirler, Batı Atlantik ilişkisini incelerken, açıklamaları yalnızca silahlanma kaynaklı güç dengesi veya savaş borçları kaynaklı güç dengesi açıklamalarına

teslim etmeden, temel demokrasi anlayışı ve ütopyasını savunan ABD'nin "vazgeçilmezinin" tartışılmaz Hegemon olma değil de Avrupa kıtasından ortaklıklar edinme olmasıdır. Batı Atlantik üçlüsünün de o dönem içinde bulundukları zor koşulları ve Devletin bu pozisyonu analiz etme yeteneğini, toplumsal düşünceye aşırı önem vermek yerine, rasyonel Devlet seçimi olarak değerlendirmek mümkündür. Rasyonel davranış koşulunu ararken diğer yandan, zayıf rasyonellik göstermenin daha geçerli bir araçsal fayda sağlaması durumunda yine bir tercih oluşturabilceği yine Liberal düşünceye ait bir esnekliktir. Bu doğası nedeniyle, ABD'nin savaş sonrası benimsettiği mahkum ikilemi teorisi siyaseti Liberalizm'i Oyun Teorisi planında geçerli sistem kılmaya yatkındır.

Tercihlerin doğal olarak uyumlu olduğu durumlarda tüm taraf devletlere, muhatap taraflardan gelecek koşul ve tekliflerin etkisinin önemsiz olduğu ve bu optimal fayda durumunun, düşük çatışma ortamında birlikte var olma seçeneğini, Batı Atlantik birlikteliği düzleminde ise demokratik barış ortamını yaşatacağı bir Liberalizm öngörüsüdür. Koşulların ve geçmiş inanışların karmaşıklık sergilediği durumlarda ise -tıpkı 2. Dünya Savaşı sonrası koşulları gibi- tarafların, dış politikalarını pazarlıklar sonucu koordine etmesi beklenmektedir.

İkna, yatıştırma veya mahkum ikilemi kullanarak zorlama gibi oyunlar bu sürecin Liberalist parçalarıyken, realist veya kurumsalcı yaklaşımlarda belirsizlik ilgili sırayla güç veya kurumsalcılık dağarcığından duruma özgü hazır konfigürasyon üzerinden tartışılır (Andrew Moravscik, 1997).

Moravscik (1997), liberalizm anlatımında liberaller diğer yaklaşımlara göre tercihlerin şekil, kaynak ve işbirliğinin derinliği konusunda daha duyarlıdırlar. Bu nedenle, tarihsel kırılmaların nedenselliği konusunda liberal perspektifi kullanan incelemeler daha açıklayıcı olmaktadır.

Savaş sonrası Avrupasının önemli 3 devletinin, daha önceki yıllarda Hegemon olmuş bir üçlü olarak, ABD ve Marshall planına çabuk uyum sağlamasının kodlarını, ve gerekirse sarkaç devletler olmadaki çabuk kabullenışı, ortak kültürel normlara bağlamak isteyen 'onur koruyucular' olduğu kadar ABD'nin askeri ve ekonomik gücüne itaate bağlayan realistler hakim söylemleri kurmuştur.

Ancak, tarihsel kodları ve sürdürülebilir koşulları belki de kısmi kurumsalcılık da içeren ama sonra net bir şekilde inşacı bir liberal anlayışa devşiren koşulları hem derinlikli hem de özünü kaybetmeden incelememizi yorumlamamızı sağlayan Ordo-Liberalizm teorisidir.

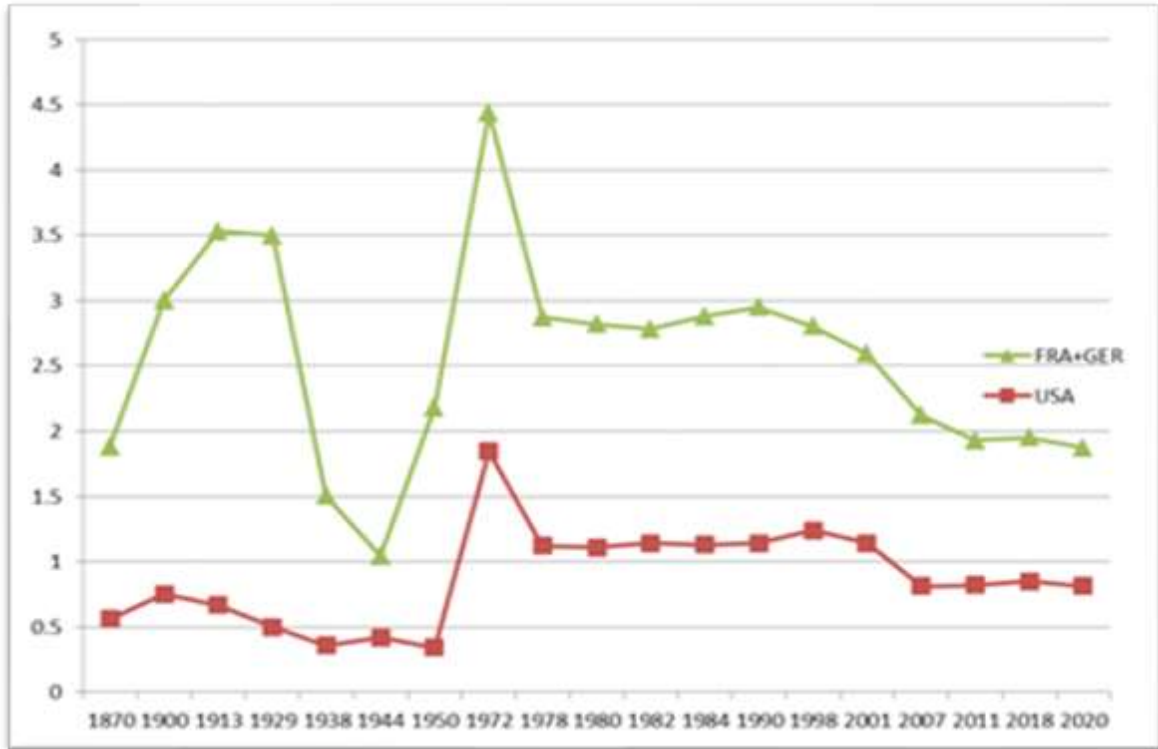
Sistemin bir Liberalizm açıklaması için önemli destek alanı yaratan empirik olay Almanya'nın savaştığı ABD ve müttefiklerine uyum sağlarken diğer yandan bu stratejik işbirliği çerçevesinde kurumlarını ve sosyal devlet anlayışını belli ölçülerde muhafaza ederken, İngiltere'nin somut bir değişiklik veya yeni fayda yaşamadan ABD önerilerine çok hızlı sahip çıkmasına karşın, dış ticaret fazlası veren ekonomik politikalarının devam etmesidir. Her iki ülkede de ABD işbirliği ile gelen dışsal etkenler tıpkı Liberalizmin öngördüğü gibi yerel faydacı (rent-seeking) grupları elimine etmiştir. Bu İngiltere'de çok hızlı Almanya'da ise Ordoliberalizmin mevcut etkisi nedeniyle daha yavaş ve kısmen dönüştürerek olmuştur.

1950'lerin Almanyası hala sıkı düzenleyici ekonomik politikalarını ve istikrar sağlamış dağıtım koalisyonlarını korumaktadır. Weimar Cumhuriyeti altın çağından kalan endüstri grupları eski gücüne kavuşturulur çünkü Almanya ayırt edici gücünün bu üretim

yeteneğinden kaynaklandığının bilincindedir. Oysa ki, ABD işgal güçleri otoritesi Büyük Sermaye gruplarını etkisizleştirmeye ve onların büyük sermaye akımını sağlayan finansal sistemi eyaletler bazında parçalamaya özen göstermekte ancak bunların tümü kalıntı Alman siyasi elitinden direniş görmektedir (Albrecht Ritschl, 2009).

Alman firmalar çıkarlarına uygun şirket birleşmelerine onay verirken, hedeflenmiş serbest ve üst düzey rekabetçi Pazar kurmaya, fiyat rekabetçiliğine yanaşmamaktadır. “American Council on Productivity” isimli kurumun oturtmaya çalıştığı politikalar, dışarıdan sermaye akımını sağlayarak kalkınmayı hızlandırmayı amaçlarken, gelen sermayenin kalıcı olma koşullarını, Almanya devletçi politikalarındaki ısrar ve stratejik sektör seçimlerinden vazgeçmeyerek kırılğan şekle sokmaktadır. İnşacı kurumlara karşı yürütülen bu gizli direniş yine de Almanya’nın sermaye birikimini aşan bir büyüme hızına geri dönüşünü engellememektedir. Bu savaş sonrası hızlı büyüme ABD’nin uyguladığı Sermaye kontrolü politikalarıyla yakından ilintili ve her iki tarafı da memnun eden hızdadır. Bu büyüme Almanya’ya özgü olmayıp tüm Batı Avrupa’ya sermaye enjeksiyonu içerdiği için tabloda birlikte gösterilmiştir.

Grafik 1: GSMH (GDP) Fransa-Almanya ile ABD KARŞILAŞTIRMA 1870-2020

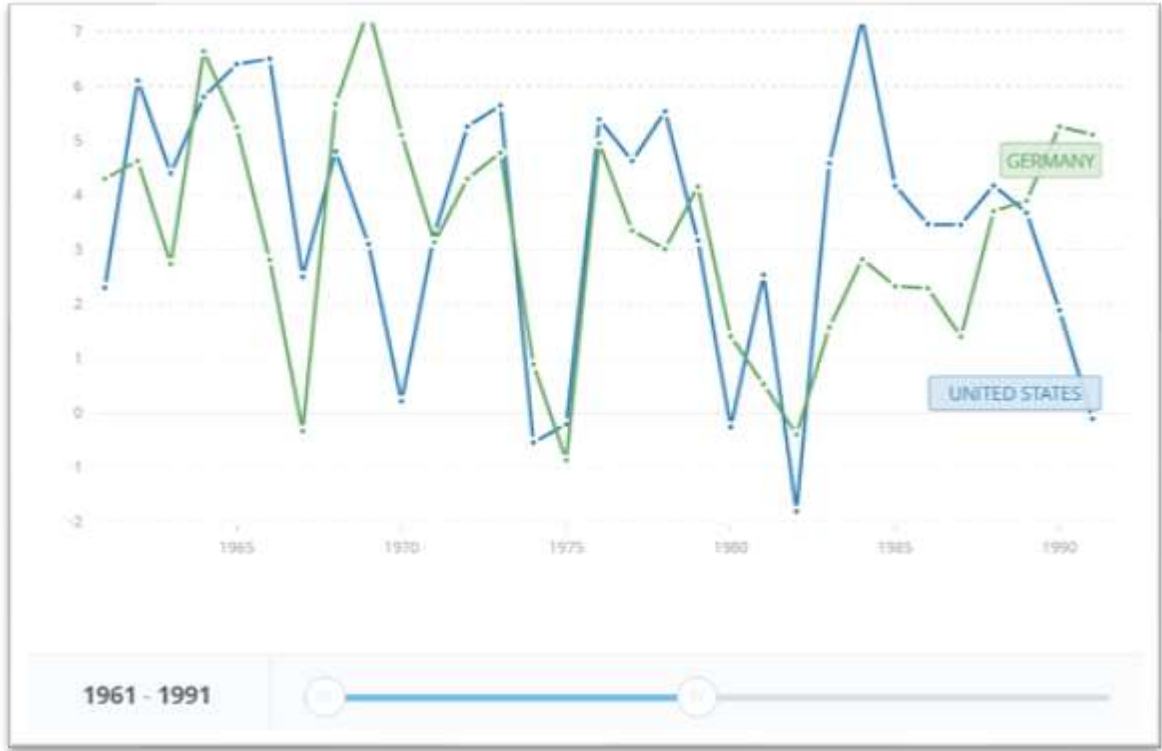
Üretim Verimliliği savaş koşullarında olağandışı düşmüş olduğu için yakalanan büyüme burada hızlı bir düzeltme yaratmamıştır. Kaldı ki, yükselen işsizlik için Almanya birden fazla özel yerel koşul barındırmaktadır.

1. Doğu Avrupa’dan gelen göç savaş kayıplarını aratmayacak ölçüde olduğu için işsizlik artmıştır,
2. Alman endüstri devrimi daha geç yaşanmakta olduğu için köyden kente göçün de yaşandığı yıllarda niteliksiz işgücü oluşmuştur,

3. Almanya yerel faydacı (rent-seeking) gruplardan uzaklaşırken yine de sosyal fayda politikalarından vazgeçmemiştir.

Tüm bunların sonucu olarak, üretim verimliliği Amerikan politikaları değil Rhenish Kapitalizm diye anılan güçlü Alman makroekonomik politikalarının evrilerek devamı nedeniyle düşük seyretmekte ancak yine de federalizm yapısına uyumlu taze sermaye enjeksiyonu büyümeye güç vermektedir. 1960 yılından sonra Almanya artık yalnızca finansal yardım ve kapital kontrolü politikaları ile sınırlı kalmayarak kendi üretim gücünü harekete geçirebilecek duruma gelmiş ve bunun faydasını 1990 yılında Doğu Almanya ile birleşme dönemine girene kadar daha net görmüştür. Almanya, diğer bir bakış açısıyla kreditorü ABD ile yine sistemsal bir ittifak sonucu birlikte büyüme kaydederken bu kez ABD ve diğer Avrupalı ortaklarından daha yüksek büyümeler kaydetmiştir.

Grafik 2: GSMH (GDP) Almanya – ABD Karşılaştırması (Almanya'nın Ekonomik Gelişim Dönemi 1961-1991)

İş sağlama politikaları ve düşük çıktı problem büyümenin önünde engel oluşturmaktayken, tıpkı Liberalizm teorisindeki koalisyon formatının öngördüğü gibi, toplumsal baskı veya faydayı bir süreliğine gözetmeden hareket alanı esnekliğini kullanan Schuman planı, yerel devlet yönetimini uluslararası sisteme -Schuman planı ve Avrupa kömür birliği stratejisi ile- taşımak Almanya'nın seçimi olmuştur. Bu seçimde, yenilginin mahcubiyeti, ödenecek savaş borçları gibi realist düşünce gerektiren koşullar veya otoriter bir rejimin getirdiği felaketin ardından demokrasi arayışı ve özleminden çok, daha düşük çatışmalı bir var olma arayışı ABD önerisi bir liberal sisteme kabul getirmiş olmalıdır. Liberalizmin getirdiği işbirliği koşullarında, en azından "kaybeden olmamak" bir Devletin seçimi, hele hele ekonomik büyümeye devamı için hiç de gözardı edilmeyecek koşullardır.

Bir stratejist, irrasyonel davranışı reddederken, mahkum ikilemi oyununda iki hareketin varlığını arar:

1. Diğer oyunculara tehdit oluşturmayacak ve zarar vermeyecek ölçüde oyuncuların hareketlerini kısıtlamaya gönüllü olması (oyuna katılım şartı).
2. Smith ve Rawls'dan gelen şekliyle, oyuncular arasındaki alışverişte, anarşi ortamındaki basit "var olma oyununun" üstüne, artı olarak, sosyal sermaye yaratan adil bir değer ortamı ve sürdürülebilir ortak normları oluşturmak (oyunda kalma şartı).

Teorisyenler, Stratejik akıl kavramını rasyonel seçim oyunlarının altın standardı olarak kabul ederler. Stratejik akıl, bir çok mahkum ikilemi pozisyonunun arasında, ortam ne kadar kuralsız (anarşik) olursa olsun aktörleri çözüme götüren akıldır (Amadae, 2015).

Stratejik akıl, ister güç kullanımı veya mecbur kalmak yüzünden olsun ister kendi seçimini oluşturmak ve bu seçime bağlı kalmak motifiyle de olsa, aktörlerin karşılıklı takındığı güvensiz ve zorlayıcı aksiyonların üstesinden gelecektir. Bununla birlikte, stratejik akıl aktörlerin yapacakları doğru seçimde ödüllendirileceği önermesiyle birlikte zenginleşir. Diğer bir deyişle, ödüllendirme mekanizmasının var oluşu, aslında oyunun oynandığı ortamı yine de kurallı ve sonuçları tahmin edilebilir kıldığı için stratejik akıl kullanılabilir.

5. SONUÇ

Batı Atlantik ittifakının ve kapitalist liberal demokrasinin süreklilik arz eden 70 yılının şifrelerini kırarken stratejik akıl kullanımı etkilerinden ilerlemek doğru olur.

Eğer Liberalizmin paradoksu, demokrasi geleneği nedeniyle kolektif karar veremeyen bir topluluğun yaşamsal devamını sağlamak zorunda olması ise, realizm de "gücü" odağına aldığı andan itibaren kendi Devletin menfaatlerini maksimize etme nedeniyle sürdürülebilir bir işbirliği anlayışını yok eden başka paradoksal bir karaktere bürünmektedir. Böyle bir ortamda, küresel jeopolitik daha uygulanabilir bir politika tercihi olarak 1948 sonrasını incelemekte kullanışlı hale gelmektedir.

Moravscik, Liberalizmin güç kavramsallaştırmasını basit pazarlık ve uzlaşma teorileştirmesiyle Realizmin güç anlayışından daha istikrarlı ve açıklayıcı bulmaktadır. Devletlerin kaynaklarını arttırmak amaçlı tavizler vermesi, onların kapasitelerinin sınırlarından çok tercihlerinin (inançlarının) varlığıyla ve gücüyle ilintilidir. Liberalizm içerdiği oyun teorisi öğelerinin de katkılarıyla, fırsat maliyetlerini hesaba katmayı ve her zaman kendisi için en mükemmeli alamayacağını bilir. Nye ve Keohane gibi teorisyenler ve takipçilerinin ortaya koyduğu "asimetrik bağımlılık" belki de işbirliği getiren gücü tanımlayan en doğru kavramdır.

Daha da önemlisi, Siyaset Bilimcilerin veya Uluslararası İlişkiler teorisyenlerinin, katman üstüne katman, kural üstüne kural koyarak önce birbirinden uzaklaştırdığı, sonra izleyen jenerasyon teorisyenler tarafından kısmen bir araya getirilmeye çalışılmasına karşın (örnek: Waltz, Neorealizm) sınırlamalarını koruyan hiçbir teoriye tutsak olmadan rasyonel seçim başlığı altında güçlü bir şekilde ilerleyebiliyor olma olasılığının, bu makalede açıklanmaya çalışıldığı şekilde, yakalanmış olma durumudur.

Atlantik müttefiklerinin tarihsel zıtlıklarını düşünerek, Batı Atlantik'deki yeni işbirliğini açıklamak karmaşık bir durumdur. Örneğin, Almanya'nın geçmişi özelinde, en önemli ayırt edici özellik genetik kodlarından gelen Reel Politik stratejisi ile bezenmiş bir yönetim anlayışına sahip olmasıdır. Yine de, Almanya'nın aşırı serbest öğelere geçit

vermeyen ve yerel işgücünü koruyan politikaları her ne olursa Rasyonel Seçim kuramı şemsiyesinde evrilerek uyum sağlamış ve sisteme paralel bir süreklilik arz etmiştir.

Diğer bir deyişle, güç üzerine dayalı Alman siyaseti bile ABD'nin sunduğu genişletilmiş ekonomik işbirliği ve küresel kalkınma modelinin çerçevesine uyum sağlayabildiğine göre, global yönetim ve ittifaklar için, sürekli önümüze sunulmuş ve sunulmakta olan düşünsel politik anlayış ve birlikteliklerin (aşırılıklar içermediği sürece) yaşamsal bir önemi olmadığı açıkça gözükmemektedir.

Burada tartışmaya açılan şekliyle bir açıklama vermek gerekirse;

Küresel jeopolitik kuramını mağlup olsa da güçlü kalmış imparatorluk hafızası ışığında tekrar değerlendirdiğimizde, tarihte önermiş olduğu konfederasyon fikrinin ABD eyalet modeli ile karşılık bulabildiğini, karasal hakimiyetin yeni adresinin kıta Avrupası olarak düşünülmesinde sakınca olmadığını, Darwinist yaşamsal işbirliklerinin 1948 Marshall planı ile yine nefes bulabileceğini, ve Devlet odaklı olmayan bir realizmden de bahsedilebileceği olasılığını ciddiye almak gerekiyor.

Hatta bu çözümlemenin biraz geçmişine gidersek, Morgenthau tarafından kabul görmeyen idealizmin aslında Montesquieu tipi/Wilson ütopyası liberalizmin reddi olduğunu, ancak ana aktörlerin Devletler değil, uluslararası ve ulus üstü kurumlar olan materyalist bir liberalizm olanağının denenmesi gerektiğini, bu doktrinde güç ana odak olmadığı için maksimum fayda dogmasının yumuşatılabileceği öngörülebilir. Kısacası, siyasi determinizmden kurtularak sadece diplomasiye dayanmayan -yani rasyonel liberal veya rasyonel realist- bir Uluslararası İlişkiler formülasyonuna daha 1948 yılında girildiği önümüze gelir. Daha o günlerde, farklı modeller benimsemiş tekil aktörler olan Atlantik Devletlerinin mikro gerçekliklerinin nasıl ince bir ayarla değiştirilerek ortak makro uluslararası politikalara yön verdiği gözlemlenebilir.

Uluslararası İlişkiler bilimi unutmayalım ki 1948 sonrası dönemin ana stratejisti ABD'den yön bulmuştur. Ancak, 1948 sonrası müttefiklerinin düşünsel yapısı ve kurumsal kapasiteleri bu duruma uyum sağlamış ve bu yeni akademik sahaya yaşamsal güç sağlamış, özellikle ezeli müttefik İngiltere stratejistleri yeni çalışmalar sunmuştur.

Bu “genç” akademik saha, ideolojiler ve onların ölümü gibi baskın bir söylem üzerinden tanımlanmaya çalışılsa bile, farklı zihinsel inanç yapısı veya farklı askeri güç veya ekonomik güç sahibi Devletler; liberal, ordo-liberal veya yalnızca rasyonel akıl bulunduran birden çok tercih ve oluşumlar ile Dünya siyasetindeki istikrarı açıklamaktadır. Bu istikrar konusunda, ortak norm ve yönetim sistemi seçimi, bir zorunluluk olmaktan çok sadece iletişimi kolaylaştıran bir ön koşul olarak kabul edilmelidir.

Bu sav, Demokrasi tercihinin gelişmişlik düzeyinde tek belirleyici olmadığına dair bulgular içermediği şüphesi konusunda daha kapsamlı bir çalışma yapmak için bir çıkış noktası olarak kullanılabilir. Yine bu çerçevede, kısa veya uzun demokratik dönemler yaşamakla birlikte, demokrasi kültürüne erişme çabasındaki kırılmalardan şikayetçi Devlet veya toplulukların kolektif tercihlerine ne kadar etki ettiği ileriki çalışmalara konu edilmelidir.

Gelişmiş demokratik standartları sahibi kabul ettiğimiz Batı Atlantik ittifakı grubu devletlerin, özellikle sosyal refah konusunda bazı kırılan devletlerden daha geride olduğu gözlemlenmekte olduğuna göre (GINI Index), klasik güç dağılımlarını ön plana yerleştiren normatif açıklamalardan çok rasyonel seçimlerin yer ve zaman katmanlarına uygun tercihler ve domestik kurumların etkisinin de dahil edildiği analizlerin oluşması gerekmektedir.

REFERENCES

- Andrew Moravcsik, Taking Preferences Seriously, Liberal Theory of International Politics, s.519,1997.
- Barry Eichengreen & Albrecht Ritschl Understanding West German Economic Growth in the 1950's, Cliometrica s.191-219, 2009.
- Daniel Bessner ve Nicolas Gerlhot, How Realizm Waltzed Off, MIT Press.s91, 2015. Daniel Deudney, Jeopolitik ve Değişim, Uluslararası İlişkiler Teorisinde Yeni Düşünce, Beta Yayın s.95, 2015.
- Gisela Ruhl, Party Autonomy in the Private International Law of Contracts: Transatlantic Convergence and Economic Efficiency, CLPE Research Paper 4/2007
- G.John Ikenberry ve Michael Doyle, Uluslararası İlişkiler Teorisinde Yeni Düşünce, Beta Yayın s.2, 2015.
- Joseph Grieco, Uluslararası İlişkiler Teorisinde Yeni Düşünce, s.164-165, 2015.
- Mary Poovey American Capitalism, New Histories, p.232, 2018.
- Neumann, Theory of Games and Economic Behavior,1942.
- SM Amadae, Prisoners of Reason, s.84, 2015.
- Sven Beckert, Christine Desan American Capitalism, New Histories, s.232, 2018.